

Dysleksja rozwojowa

Dysleksja rozwojowa jest terminem, który określa zespół specyficznych trudności w uczeniu się czytania i pisania. Określenie „rozwojowa” oznacza, że trudności występują w nasilonym stopniu od początku nauki szkolnej.

Przyjmuje się następującą terminologię:

dysleksja rozwojowa – trudności w czytaniu i pisaniu mogą występować w trzech formach – w postaci izolowanej, np. tylko trudności z nauczeniem się poprawnej pisowni lub jako zespół dwóch lub nawet trzech form tych zaburzeń:

- **dysgrafia** – trudności w opanowaniu pożądanego poziomu graficznego pisma,
- **dysleksja** – specyficzne trudności w nauce czytania, którym często towarzyszą trudności w pisaniu,
- **dysortografia** – specyficzne trudności z opanowaniem poprawnej pisowni (nie tylko błędy ortograficzne).

Jak dowiodły badania naukowe prowadzone od lat 80, dysleksja rozwojowa ma podłoże biologiczne. Jest uwarunkowana genetycznie, a więc dziedziczna. **Może też być spowodowana zmianami w centralnym układzie nerwowym, wywołanymi nieprawidłowym rozwojem w okresie prenatalnym i oddziaływaniem szkodliwych czynników w okresie porodu i po urodzeniu, np. niedotlenienie mózgu, wylewy wskutek pęknięcia naczyń krwionośnych.**

Bezpośrednią przyczyną trudności o charakterze dyslektycznym jest nieharmonijny rozwój psychomotoryczny dziecka, co oznacza, że niektóre funkcje rozwijają się dobrze lub ponadprzeciętnie, inne zaś z wyjątkowym opóźnieniem. Dotyczy to przede wszystkim zaburzeń rozwoju tych funkcji poznawczych i ruchowych, które biorą udział w czytaniu i pisaniu oraz ich współdziałania.

Nieprawidłowości rozwoju funkcji słuchowo – językowych objawiają się jako zaburzenia uwagi, pamięci, percepcji słuchowej.

Dziecko:

- nie dostrzega różnicy pomiędzy głoskami, myli je podczas zapisywania, myli wyrazy różniące się jedną głoską, np. koza – kosa,
- ma trudności z dokonywaniem analizy sylabowej, a także głoskowej, czego konsekwencją jest opuszczanie lub dodawanie liter, czy sylab w zapisywanych wyrazach; z tego powodu dziecko przekręca wyrazy podczas pisania,
- opuszcza wyrazy podczas pisania ze słuchu, ma trudności z przypomnieniem sobie właściwego słowa podczas samodzielnego pisania oraz czytania.

Zaburzenia funkcji wzrokowych (uwagi i spostrzegania wzrokowego, pamięci wzrokowej) powodują:

- trudności z zapamiętywaniem liter i ich odróżnianiem, stąd mylenie liter podobnych pod względem kształtu (t – l – ł), z zapamiętywaniem kształtu rzadziej występujących liter (F, H),
- trudności w nauce czytania elementarnego, gdyż nieprawidłowe rozpoznawanie liter uniemożliwia sprawne literowanie, czyli odnoszenie do spostrzeganych liter przypisanych im głosek, co w dalszym etapie wydłuża dokonywanie syntezy i odczytania wyrazu, np. podczas odczytywania wyrazu „kot” odbywa się najpierw literowanie, potem synteza (k+o+t = „kot”),
- trudności z utrwalaniem poprawnej pisowni wyrazów zawierających trudność ortograficzną, np. „rz”, „ó” niewymienne.

Deficyty rozwoju funkcji ruchowych, a zwłaszcza motoryki rąk powodują:

- wolne tempo pisania,
- niski poziom graficzny pisma,
- szybkie męczenie się ręki,
- trudność zapamiętywania wzorców ruchowych, które pozwalają na zapisywanie w sposób „automatyczny” poprawnej formy wyrazów takich jak „który”, „król”, „rzeka”.

Zaburzenia lateralizacji takie jak oburęczność, zamiast oczekiwanej prawo lub leworęczności u dziecka powyżej 7 roku życia, dwuocność, nie muszą powodować trudności, lecz obserwuje się, że często występują u dzieci dyslektycznych w powiązaniu z innymi zaburzeniami.

Zaburzenia orientacji utrudniają rozpoznawanie kierunków w przestrzeni i orientację w prawej i lewej stronie własnego ciała. Dzieci z takimi zaburzeniami:

- często mylą litery o podobnych kształtach, np. p – b – d – g.
- piszą litery lustrzane, rozpoczynając naukę pisania w klasie pierwszej zapisują wyrazy, a nawet całe działania matematyczne od strony prawej do lewej.

Dysleksję rozwojową rozpoznaje się, gdy:

- rozwój umysłowy jest prawidłowy,
- występują istotne opóźnienia funkcji słuchowo – językowych, wzrokowo – przestrzennych, integracji tych funkcji, które stanowią podstawę do wykształcenia się umiejętności czytania i pisania,
- występują wczesne trudności w czytaniu i pisaniu (od początku Nauki szkolnej),
- trudności w czytaniu i pisaniu są nasilone i długotrwałe, nie ustępują zaraz po podjęciu pomocy w domu, a nawet w pierwszym okresie terapii,

Dysleksji rozwojowej nie rozpoznaje się, gdy trudności:

- są wynikiem złego funkcjonowania narządów zmysłu (niedosłuchem lub wadą wzroku),
- należą do zespołu symptomów inteligencji niższej niż przeciętna, upośledzenia umysłowego,
- są wynikiem zaniedbania środowiskowego i dydaktycznego; najczęściej dziecko początkowo nie ma trudności, pojawiają się one i nasilają w starszych klasach szkoły podstawowej.

Stwierdzenie dysleksji rozwojowej często staje się wymówką zarówno dla dzieci, jaki dla rodziców. Uczniowie rozgrzeszają się z nieznamomości ortografii i niechęci do czytania. **Uważają, że otrzymanie opinii o dysleksji rozwiązuje problem i zwalnia ich z zajmowania się nim w dalszym ciągu. Nic bardziej błędnego.** Dlatego ogromna odpowiedzialność spada na rodziców. Konsekwencje nieobjęcia ucznia dyslektycznego dodatkowymi zajęciami, to w przyszłości ograniczenie możliwości zdobycia wykształcenia, uprawiania atrakcyjnego zawodu i uzyskania wyższych dochodów, a więc skutki, które mogą wpłynąć na całe życie dziecka.

Zdiagnozowanie dysleksji oznacza konieczność podjęcia konkretnych działań, które umożliwią dziecku osiągnięcie sukcesów na miarę jego możliwości. Mając dużo zrozumienia dla swojego dziecka, **rodzice powinni konsekwentnie wymagać od niego podejmowania pracy nad trudnościami i pokonywania ich.** W przeciwnym razie trudności te będą się pogłębiały, a w konsekwencji znacznie ograniczą jego zdolność odnoszenia sukcesów w dalszej edukacji i życiu dorosłym.

Opinia z poradni psychologiczno–pedagogicznej, w której stwierdza się dysleksję rozwojową, umożliwia jedynie wyrównanie szans uczniom z dysleksją.

Jeśli chcemy naprawdę pomóc naszemu dziecku, jest na to tylko jeden skuteczny sposób – SYSTEMATYCZNA PRACA.

Dzieci z trudnościami w nauce czytania i pisania powinny uczestniczyć w zajęciach korekcyjno – kompensacyjnych. Ich istota sprowadza się korekcji, czyli usprawniania zaburzonych funkcji poznawczych i ruchowych dziecka oraz ich współdziałania, a także do kompensacji – usprawniania funkcji dobrze rozwijających się celem wspomaganie tych słabiej funkcjonujących lub częściowo ich zastępowania.

Celem terapii pedagogicznej jest stymulowanie ogólnego rozwoju ucznia i usprawnianie funkcji ważnych w procesie uczenia się czytania i pisania:

- wzrokowo – motorycznych – skupiania uwagi wzrokowej, spostrzegania i pamięci wzrokowej, spostrzegania przestrzeni,
- słuchowo – językowych – skupiania uwagi słuchowej, spostrzegania i pamięci słuchowej dźwięków mowy oraz funkcji językowych,
- motorycznych – sprawności manualnej i ogólnego rozwoju ruchowego dziecka,
- współdziałanie ze sobą funkcji (koordynacja wzrokowo – ruchowa podczas pisania, wzrokowo – słuchowa podczas czytania).

Poradnia i szkoła oczekują współdziałania rodziców w zakresie:

- codziennego kontrolowania wykonywanych przez dziecko zadań domowych i wspomagania go w pracy.
- ćwiczenia w domu funkcji, które wykazują mniejszą sprawność, w formie zleconych przez nauczyciela dodatkowych zadań oraz ćwiczenia umiejętności szkolnych (czytania, pisania).
- stosowania jednolitych metod postępowania w zakresie wymagań i nagradzania.
- zapewnienia atmosfery zrozumienia, akceptacji i życzliwości.

Co rodzice robić powinni:

- zrozumieć problem dziecka (dziecko nie jest leniwe, ono potrzebuje właściwie ukierunkowanej pomocy),
- poznać jego mocne strony,
- umacniać w dziecku jego mocne strony, zainteresowania,
- zapewnić mu warunki do pracy,
- wzmacniać pozytywnie, czyli nagradzać pochwałą nawet za drobne sukcesy,
- czytać wspólnie z dzieckiem,
- pobudzać u dziecka potrzebę czytania dla przyjemności,
- ćwiczyć pisanie z pamięci,

Czego rodzice robić nie powinni:

- nie tłumaczyć trudności dziecka wyłącznie lenistwem,
- nie porównywać z rówieśnikami czy rodzeństwem,
- nie liczyć na natychmiastowe efekty,
- nie krytykować i ośmieszać,
- nie odrabiać za dziecko prac domowych,
- nie podważać autorytetu nauczycieli i terapeutów,
- nie poprawiać błędów w pracach pisemnych (dziecko powinno nauczyć się pracować ze słownikiem ortograficznym).

Systematyczna praca w szkole i w domu to podstawowy warunek skutecznego oddziaływania na dziecko. Aby przyniosło ono pożądaną efekt, warto zapoznać się z podstawowymi zasadami pracy z dzieckiem z dysleksją.

- wykonywanie zadań zawsze w tym samym miejscu (najlepiej przy własnym biurku) i najlepiej o tym samym czasie, bo to wspomaga gotowość dziecka do uczenia się,
- pamięć pracuje sprawniej, gdy dziecko jest zrelaksowane, a zatem ważny jest wypoczynek przed przystąpieniem do ćwiczeń,
- miejsce do pracy powinno być uprzątnięte, bez zbędnych przedmiotów przykuwających wzrok dziecka i rozpraszaających jego uwagę,
- po jednej stronie biurka zaleca się ustawić zieloną roślinę, na którą dziecko będzie mogło skierować zmęczony czytaniem wzrok,
- trzeba zadbać o ciszę – wyłączyć telewizor, sprzęt grający, a nawet telefon,
- mózg wymaga „rozgrzewki”, czyli ćwiczeń wstępnych. Najlepsze są ćwiczenia mające formę zabawy,

- w pracy warto wykorzystać skojarzenia, dzięki którym więcej i lepiej się zapamiętuje,
- podczas ćwiczeń czytania nie powinno się przybierać zbyt wygodnej pozycji, bo to rozleniwia i nie sprzyja aktywności umysłowej.

Praca z dzieckiem z dysleksją wymaga ćwiczenia umiejętności czytania i ortograficznego pisania. Równie ważna jest dbałość o poziom graficzny pisma, czyli o jego czytelność i estetykę. Oba rodzaje ćwiczeń wymagają przestrzegania pewnych zasad. Rodzic podejmujący się kierowania pracą dziecka powinien mieć ich świadomość, by jego zaangażowanie nie przyniosło skutków odwrotnych niż pożądane.

Ćwiczenia w czytaniu:

- wybierz interesujący tekst,
- pamiętaj, że do ćwiczeń najlepsza jest książka, która ma większy druk i kolorowe ilustracje,
- twój dobry humor i dziecka przyspieszy postępy w czytaniu,
- sam zacznij czytać dziecku,
- niech dziecko palcem wskazuje słowa, które przeczytasz,
- dostosuj tempo czytania do możliwości śledzenia przez dziecko tekstu,
- nie ponaglaj dziecka podczas czytania,
- czytaj z dzieckiem na zmianę. Długość fragmentów czytanych przez dziecko powinna stopniowo rosnać.

Sprawdzaj co jakiś czas, czy dziecko rozumie czytany tekst. Jeśli nie, zawsze możecie wrócić do danego fragmentu.

Ćwiczenia w pisaniu:

- Zezwalaj na pisanie ołówkiem. Ułatwi to poprawianie błędów.
- Unikaj podkreślania dostrzeżonych błędów. Zaznaczaj tylko ich liczbę na marginesie linii, w której się pojawiły.
- Poleć dziecku, aby samo znalazło błędy, korzystając ze słownika ortograficznego.
- Odszukane błędnie zapisane wyrazy dziecko powinno napisać poprawnie 5 – 6 razy i użyć je w zdaniach.
- Pomóż dziecku utrwalać zasady pisowni, wyjaśniając wszystkie wątpliwości ortograficzne przy użyciu słownika ortograficznego.
- Najlepiej, gdy dziecko zapisuje wypowiedź w brudnopisie. Po omówieniu z rodzicem przepisuje prace do zeszytu, a rodzic jeszcze raz sprawdza jej poprawność.
- Jeśli Twoje dziecko jest leworęczne zadbaj, aby miało swobodę ruchów i odpowiednio ułożony zeszyt.
- W młodszych klasach korzystaj z pisania z pamięci (dziecko zapoznaje się z tekstem, zapamiętuje zdanie, zakrywa je i pisze z pamięci).

Opracowała na podstawie zgromadzonych materiałów

Pedagog- Anna Kintop